

УДК: 305:37.015.3 (045)

Н.В. Сальнікова
К.А. Трима

ПОЛІТИКА ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В ОСВІТІ УКРАЇНИ: МІЖ ЗАКОНОДАВЧИМ НОРМУВАННЯМ ТА СУСПІЛЬНИМ СПРИЙНЯТТЯМ

У статті представлено комплексний аналіз політики впровадження гендерної рівності в освітній системі України в контексті європейської інтеграції та внутрішніх трансформацій. Дослідження зосереджено на аналізі законодавчо-нормативної бази, включно із Законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про професійну (професійно-технічну) освіту» та відповідними стратегічними документами розвитку, що формують інституційні засади гендерного мейнстрімінгу.

Стаття розглядає механізми та ключових акторів реалізації цієї політики, а також її інтеграцію у пріоритетні напрями реформ: інклюзивну освіту, цифровізацію, децентралізацію та гармонізацію з Європейським простором вищої освіти. Особливу увагу приділено викликам імплементації, серед яких: соціокультурні стереотипи, наслідки воєнного стану, регіональні відмінності у готовності та необхідність підвищення обізнаності педагогічних працівників і батьків.

На основі проведеного аналізу автори доходять висновку, що інтеграція гендерного компоненту є невід'ємною складовою демократичної модернізації України, а її успіх залежить від системної взаємодії державних інститутів, освітніх закладів та громадянського суспільства. Стаття пропонує низку рекомендацій для подальшого ефективного розвитку цієї політики.

Ключові слова: гендерна політика, освітня система України, гендерний мейнстрімінг, законодавча база, євроінтеграція, інклюзивна освіта, гендерна рівність, освітні реформи.

DOI 10.34079/2518-1521-2025-15-43-135-144

Україна перебуває на етапі складних трансформаційних процесів побудови демократичного, паритетного суспільства, в якому освіта відіграє ключову роль (Бахмач, 2023). Ці процеси відбуваються в умовах глибоких суспільно-політичних змін, зумовлених європейським спрямуванням держави, воєнним станом та масштабними внутрішніми реформами. Актуальність формування гендерної ідентичності в молодого покоління як складової якості життя лише посилюється в цьому контексті.

Сучасний освітній заклад трансформується з інституції передачі знань у безпечний простір для розвитку критичного мислення, громадянської позиції та практичних компетентностей – середовище, вільне від дискримінації та стереотипних уявлень про соціальні ролі (Грицай, 2018). Фундаментом таких змін слугує масштабна реформа освітньої системи, яка отримала законодавче підґрунтя з прийняттям низки ключових нормативно-правових актів. Ці закони не лише переорієнтують освіту на європейські стандарти, але й створюють правові умови для впровадження гендерної рівності як невід'ємного принципу освітньої системи (Оніщенко та Пархоменко, 2007). Таким чином, поєднання гуманістичної мети освіти з чіткою нормативною базою утворює необхідну синергію для формування нового покоління – толерантного, компетентного і вільного від гендерних упереджень.

Реформування освіти в Україні є системним процесом, ініційованим на найвищому законодавчому рівні. Відправною точкою став Закон України «Про освіту» (Закон України № 2145-VIII, 2017), який закріпив нову філософію освітньої системи та проголосив забезпечення рівних можливостей у доступі до якісної освіти для всіх громадян незалежно від статі, що створило пряму передумову для впровадження гендерного підходу в освітню практику.

На рівні вищої освіти ці принципи розвиває Закон України «Про вищу освіту» (Закон України № 1556-VII, 2014), спрямований на гармонізацію з Європейським простором вищої освіти та Болонським процесом. Закон акцентує увагу на академічній свободі, інтеграції з європейськими кваліфікаційними рамками та зміцненні автономії закладів вищої освіти, що створює сприятливі умови для впровадження інноваційних підходів до забезпечення гендерної рівності (Дубова, 2021).

Окремої уваги заслуговує Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки (Кабінет Міністрів України, 2022b), затверджена Кабінетом Міністрів України, яка визначає стратегічні пріоритети трансформації сектору, включаючи цифровізацію, інтернаціоналізацію та орієнтацію на потреби ринку праці. Усі ці напрями мають виразний гендерний вимір: від подолання цифрового розриву між статями до заохочення представництва жінок у STEM-спеціальностях.

У серпні 2024 року Кабінет Міністрів України оновив перелік галузей знань і спеціальностей відповідно до міжнародних стандартів Міжнародної стандартної класифікації освіти (ISCED), що сприяє порівнянню та визнанню українських дипломів за кордоном, інтеграції європейських підходів до гендерного мейнстрімінгу у навчальні програми та участі в програмах академічної мобільності (Erasmus+).

Концепція Нової української школи (НУШ) та сучасне законодавство про освіту містять потужний інклюзивний компонент (Кабінет Міністрів України, 2021). Інклюзія в контексті гендерної політики розуміється ширше за інтеграцію дітей з особливими освітніми потребами – це створення рівних можливостей для всіх здобувачів освіти незалежно від статі, соціального статусу чи індивідуальних особливостей.

На практиці це втілюється через адаптацію навчальних програм з урахуванням різноманітного гендерного досвіду, створення безпечного освітнього середовища, вільного від сексизму та дискримінації, систематичну підготовку педагогічних працівників до роботи в гетерогенному колективі та розробку антидискримінаційних політик на рівні освітніх закладів (Кизима, 2016). Ефективність цих заходів зростає за умови їхньої системності та належної підготовки педагогічних кадрів.

Воєнний стан прискорив цифрові трансформації та легалізував різноманітні форми здобуття освіти: очну, дистанційну, змішану, сімейну (домашню), екстернатну та педагогічний патронаж. Ці зміни мають важливий гендерний аспект.

По-перше, дистанційне навчання сприяє кращому балансу між освітою та виконанням сімейних обов'язків, що особливо актуально для жінок, на яких традиційно покладається більше домашніх турбот. По-друге, педагогічний патронаж гарантує реалізацію права на освіту дітям на тимчасово окупованих територіях або з обмеженим доступом до цифрової інфраструктури. По-третє, цифровізація актуалізує питання подолання гендерного розриву в цифровій грамотності та заохочення дівчат до вивчення інформаційно-комунікаційних технологій і STEM-дисциплін Global Gender Gap Report 2023 (World Economic Forum, 2023).

Реалізація гендерної політики в освіті здійснюється через низку інституційних механізмів, що забезпечують системність та послідовність впровадження. Антидискримінаційна експертиза навчальних програм, підручників та освітнього середовища закладів спрямована на виявлення та усунення стереотипних уявлень і

дискримінаційних практик (Міністерство оборони України, 2021). Цей механізм передбачає систематичний аналіз змісту освіти на предмет гендерної нейтральності та збалансованого представлення різних соціальних груп. Громадська участь передбачає обов'язкове громадське обговорення проєктів освітніх реформ, залучення громадських активістів та неурядових організацій до розробки та моніторингу освітніх політик. Така модель забезпечує прозорість процесу та врахування різноманітних позицій зацікавлених сторін. Міжвідомча координація забезпечує узгоджену діяльність Міністерства освіти і науки України, Міністерства соціальної політики, Міністерства молоді та спорту й органів місцевого самоврядування у впровадженні гендерної політики (Міністерство оборони України, 2021). Така координація дозволяє уникнути дублювання функцій та забезпечити комплексний підхід до вирішення проблеми.

Попри наявність розвиненої нормативно-правової бази та інституційних механізмів, впровадження принципів гендерної рівності в освітню практику стикається з низкою системних викликів.

Соціокультурні стереотипи у педагогічному корпусі та суспільстві загалом залишаються значною перешкодою для прийняття інноваційних підходів до гендерного виховання (Хоружа, Братко, Котенко, Мельниченко та Прошкін, 2018). Традиційні уявлення про «природні» ролі чоловіків і жінок часто впливають на педагогічні практики та змісту освіти. Децентралізація та нерівномірність ресурсів територіальних громад призводить до значних відмінностей у можливостях впровадження гендерно-чутливих практик у різних регіонах України. Великі міста мають кращі можливості для реалізації інноваційних програм порівняно з малими населеними пунктами. Воєнний стан та гуманітарні кризи актуалізують питання безпеки та задоволення базових потреб, що часто відсуває питання гендерної освіти на другий план у системі пріоритетів освітніх закладів. Водночас саме в умовах кризи особливо важливо підтримувати цінності рівності та недискримінації. Недостатній рівень обізнаності батьків і суспільства щодо значущості гендерної рівності в освіті знижує ефективність шкільних заходів (Кравченко та Войтовська, 2022). Без підтримки батьків та широкої громадськості навіть найкращі освітні програми не дадуть очікуваних результатів.

Для ефективної реалізації гендерної політики в освіті доцільно реалізувати низку заходів на різних рівнях освітньої системи (Кабінет Міністрів України, 2022a).

На змістовому рівні необхідно розробити та впровадити гендерно-чутливі навчальні програми та підручники, що відображають внесок різних соціальних груп у розвиток суспільства та уникають стереотипних зображень. На інституційному рівні важливо забезпечити обов'язкове підвищення кваліфікації педагогічних працівників і керівників освітніх закладів з питань гендерної рівності, а також створити спеціалізовані служби рівних можливостей у школах та університетах (Медіна, 2023). На соціальному рівні доцільно активно залучати чоловіків до дискусій про гендерну рівність і долати стереотипи про «жіночість» цієї проблематики, оскільки гендерна рівність стосується всіх членів суспільства. На науковому рівні необхідно ініціювати комплексні дослідження щодо ефективності програм гендерного виховання в українському контексті, що дозволить коригувати освітні стратегії на основі емпіричних даних.

Порівняльний аналіз європейських підходів до інтеграції гендерної рівності в освітню політику є важливим для визначення оптимальних шляхів імплементації гендерного мейнстрімінгу в Україні. Розвинені країни Європейського Союзу накопичили значний досвід у запровадженні системних інструментів забезпечення рівності, що формувалися протягом десятиліть під впливом демократичних змін, соціальних рухів і міжнародних зобов'язань.

Скандинавські країни (Швеція, Фінляндія, Данія, Норвегія) традиційно посідають лідируючі позиції у глобальних рейтингах гендерної рівності (World Economic Forum, 2021). Їхній підхід характеризується високим рівнем інституціоналізації гендерного мейнстрімінгу та систематичною роботою на всіх рівнях освіти. Особливої уваги заслуговує практика гендерно-нейтральної дошкільної освіти, яка передбачає цілеспрямоване формування середовища, вільного від стереотипних уявлень щодо ролей чоловіків і жінок. У шведських дошкільних закладах (наприклад, Egalia) послідовно реалізується політика використання гендерно-інклюзивних мовних форм, цілеспрямованого добору навчальних матеріалів та організації ігрової діяльності без поділу на «традиційно жіночі» чи «традиційно чоловічі» заняття. Емпіричні дослідження засвідчують, що рання профілактика гендерної стереотипізації підвищує рівень соціальної адаптивності дітей та формує ширший спектр можливостей для індивідуальної самореалізації в дорослому житті.

Країни Середземноморського регіону (Іспанія, Португалія) та Центрально-Східної Європи (Словенія, Польща) стикаються з викликами, структурно близькими до українських: вплив традиціоналізму, регіональні відмінності в освітніх практиках, неоднорідність соціальних установок щодо гендерних питань (López-Martínez et al., 2022). Іспанія демонструє приклад інституціоналізації політики рівності через законодавчу вимогу до освітніх закладів розробляти плани забезпечення рівних можливостей і впроваджувати механізми внутрішнього моніторингу. Така практика дозволяє систематизувати заходи антидискримінаційного характеру та забезпечує відповідальність освітніх інституцій за досягнуті результати. Словенія акцентує на формуванні гендерної компетентності педагогів через обов'язкові навчальні модулі в педагогічних університетах. Це сприяє формуванню у майбутніх викладачів знань про соціальну природу гендеру, особливості створення гендерно-чутливого освітнього середовища та стратегії запобігання дискримінаційним практикам. Такий підхід особливо релевантний українському контексту, де питання гендерної підготовки педагогів поки що не є системним компонентом професійної освіти (Міністерство освіти і науки України, 2021).

Аналіз європейських моделей дозволяє сформулювати кілька принципових висновків для реформування української системи освіти: по-перше, рання профілактика гендерних стереотипів у дошкільній та початковій освіті є найбільш ефективною довгостроковою стратегією забезпечення гендерної рівності в суспільстві. По-друге, підготовка педагогічних кадрів має включати обов'язкові дисципліни з гендерної тематики на всіх рівнях педагогічної освіти, а не лише як факультативні курси. По-третє, внутрішні політики рівності в освітніх закладах мають стати обов'язковою нормативною вимогою з механізмами контролю та звітності, а не залишатися рекомендаційною практикою. По-четверте, грантові та міжнародні програми здатні суттєво прискорити імплементацію принципів гендерної рівності, особливо у STEM-галузях, де гендерний дисбаланс є найбільш вираженим. Таким чином, європейський досвід підтверджує необхідність комплексного підходу до реалізації гендерної політики, що включає одночасні зміни на нормативному, інституційному та культурному рівнях.

Імплементація гендерного компоненту в освіту має не лише суспільно-гуманітарне, а й суттєве соціально-економічне значення для розвитку держави (Бахмач, 2023). Контекст післявоєнної реконструкції України зумовлює потребу в максимальній мобілізації людського капіталу, підвищенні продуктивності праці та зниженні рівня соціальної нерівності.

Міжнародні дослідження провідних організацій (ОЕСД, Світового банку, Європейської комісії) демонструють прямий кореляційний зв'язок між рівнем гендерної рівності в освіті та ключовими показниками розвитку: темпами економічного зростання, розвитком інноваційної екосистеми, конкурентоспроможністю національного ринку праці, політичною стабільністю та якістю демократичних інституцій (World Economic Forum, 2023).

Для України особливо важливим є залучення жінок до високотехнологічних секторів економіки, включаючи інженерію, інформаційні технології та наукові дослідження. Розширення доступу до STEM-освіти для дівчат сприятиме зменшенню дефіциту кваліфікованих кадрів та посиленню процесів цифровізації економіки. Водночас стимулювання участі чоловіків у соціальних та педагогічних професіях сприятиме більш збалансованому розподілу трудових ролей та зменшенню гендерної сегрегації ринку праці.

Отже, гендерна рівність в освіті має розглядатися як стратегічна довгострокова інвестиція в модернізацію та конкурентоспроможність держави в глобальному економічному просторі. Попри важливість законодавчої та нормативної бази, саме заклади освіти відіграють вирішальну роль у практичній реалізації принципів гендерного мейнстрімінгу. Школи та університети функціонують як простори формування соціальних норм, моделей поведінки та уявлень про суспільні ролі.

Реалізація гендерної політики у закладах загальної середньої освіти передбачає багатомірний підхід (Кравченко та Войтовська, 2022). Це створення безпечного освітнього простору, вільного від будь-яких форм дискримінації; розробка та впровадження комплексних політик протидії насильству, булінгу та сексуальним домаганням; інтеграція гендерної проблематики у зміст навчальних дисциплін різних освітніх галузей; систематичне проведення просвітницьких заходів для учнівської, батьківської та педагогічної спільнот.

Ефективність цих заходів зростає за умови їхньої системності, міжпредметної інтеграції та належної фахової підготовки педагогічних працівників до роботи з гендерною проблематикою (Хоружа та ін., 2018)..

Зклади вищої освіти мають потенціал функціонувати як провідні осередки гендерної експертизи та продукування інноваційних підходів (Дубова, 2021). Створення спеціалізованих дослідницьких центрів, впровадження освітніх програм з гендерних студій, організація наукових конференцій та семінарів сприяють розвитку академічної культури рівності та формуванню критичної маси експертів у цій сфері.

Важливим завданням закладів вищої освіти є підготовка фахівців, здатних професійно працювати у сфері державної гендерної політики, розробляти та впроваджувати гендерно-чутливі підходи в різних секторах суспільного життя – від державного управління до корпоративного сектору (Медіна, 2023).

Гендерні уявлення здобувачів освіти формуються не лише в межах освітніх інституцій, а й у ширшому соціальному контексті. Медійний простір – телебачення, соціальні мережі, реклама, цифрові платформи – часто відтворює стереотипні моделі поведінки та закріплює традиційні гендерні ролі через візуальні образи, наративи та мовні конструкції.

Тому важливим елементом сучасної освіти є розвиток медіаграмотності, що дозволяє здобувачам освіти формувати критичне мислення та здатність розпізнавати маніпулятивні або дискримінаційні наративи в медійному просторі. Інтеграція медіаосвітніх підходів у навчальний процес сприяє формуванню у молодого покоління здатності до соціально відповідального споживання інформації та усвідомлення ролі медіа у відтворенні або подоланні гендерних нерівностей.

Практична робота з аналізу медійних текстів, створення власних медіапродуктів та обговорення способів репрезентації різних соціальних груп допомагає учням і студентам розвинути навички критичного аналізу та сформувати власну етичну позицію щодо питань рівності.

Після завершення активної фази війни Україна увійде у період масштабної соціальної, економічної та культурної трансформації. У цьому контексті гендерна рівність в освіті набуває особливого значення як чинник психологічної реабілітації дітей і молоді, відновлення соціального капіталу, формування нової моделі громадянськості, заснованої на повазі до прав людини, зміцнення демократичної культури та остаточної інтеграції України до європейського освітнього простору (World Economic Forum, 2024).

Досвід країн, що пережили збройні конфлікти (Боснія і Герцеговина, Руанда, Ліберія), засвідчує, що освіта може відігравати як конструктивну, так і деструктивну роль у процесах постконфліктної відбудови. Освітні системи, що відтворюють традиційні стереотипи та ієрархії, можуть консервувати конфліктний потенціал, тоді як гендерно-чутливі освітні програми сприяють формуванню культури миру, діалогу та взаємної поваги.

Гендерний компонент має зберігати статус стратегічного пріоритету та бути інтегрованим у всі елементи Національної стратегії післявоєнної відбудови, оскільки справедливе та інклюзивне суспільство є надійнішою гарантією стабільності, ніж будь-які інституційні механізми (Кабінет Міністрів України, 2022а).

Впровадження гендерного компоненту в освітньо-виховний процес України набуває чітких законодавчих контурів і механізмів реалізації. Основними законами України («Про освіту», «Про вищу освіту», «Про професійну освіту») створено міцну правову основу, що проголошує принципи рівності, недискримінації та орієнтації на європейські цінності (Грицай, 2018).

Актуальні реформи у сфері цифровізації, інклюзії, децентралізації та індивідуалізації навчання відкривають конкретні можливості для системної інтеграції гендерного підходу в освітню практику. Водночас між законодавчими нормами та реальною практикою існує значний розрив, зумовлений соціокультурними стереотипами, нерівномірністю регіонального розвитку, наслідками воєнного стану та недостатньою підготовкою педагогічних кадрів (Оніщенко та Пархоменко, 2007).

Бібліографічний список

- Бахмач, А.І., 2023. Напрями трансформації гендерних відносин в Україні у контексті Євроінтеграції. *Перспективи. Соціально-політичний журнал*, 1, с. 35–45. Доступно: <dspace.pdpu.edu.ua/jspui/handle/123456789/17762> (Дата звернення: 01.12.2025).
- Грицай, І.О., 2018. *Механізм забезпечення принципу гендерної рівності: теорія та практика: монографія*. Київ: Хай-Тек Прес.
- Дубова, Г., 2021. Упровадження гендерного підходу в закладах вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 36(1), с. 278–281. DOI: 10.24919/2308-4863/36-1-44.
- Закон України Про вищу освіту від 1 липня 2014 року № 1556-VII. *Верховна Рада України* [онлайн] Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>> (Дата звернення: 01.10.2025).
- Закон України Про освіту від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. *Верховна Рада України* [онлайн] Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>> (Дата звернення: 12.10.2025).

- Кабінет Міністрів України, 2021. Розпорядження «Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року» від 14 квітня 2021 р. № 366-р. *Верховна Рада України* [онлайн] Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text>> (Дата звернення: 10.11.2025).
- Кабінет Міністрів України, 2022а. Стратегія впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року та операційний план заходів на 2022-2024 роки з її реалізації від 20 грудня 2022 р. № 1163-р. *Верховна Рада України* [онлайн] Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2022-%D1%80#Text>> (Дата звернення: 01.10.2025).
- Кабінет Міністрів України, 2022б. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки від 27 липня 2022 р. № 871-р. *Верховна Рада України* [онлайн] Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/871-2022-%D1%80#Text>> (Дата звернення: 15.10.2025).
- Кизима, І.І., 2016. *Гендерні підходи в системі післядипломної педагогічної освіти України (кінець ХХ – початок ХХІ століття)*. Кандидат наук. Дисертація. Львів.
- Кравченко, О. та Войтовська, А., 2022. До питання про гендерний аудит закладу вищої освіти. *Соціальна робота та соціальна освіта*, 2(9). DOI: 10.31499/2618-0715.2(9).2022.267349.
- Медіна, Т., 2023. Актуальні проблеми гендерного менеджменту в закладі вищої освіти. *Економічні горизонти*, 4(26), с. 135–144. DOI: 10.31499/2618-5236.4(26).2023.293236.
- Міністерство оборони України, 2021. *Наказ Міністра оборони України «Питання Ради сприяння імплементації реформ Міністерства оборони України» від 25.06.2021 № 17.* [онлайн] Доступно: <https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/mou_2021/MOU_177.PDF> (Дата звернення: 08.12.2025).
- Міністерство освіти і науки України, 2021. Модельна дорожня карта просування гендерної рівності в системі професійної (професійно-технічної) освіти на регіональному рівні. [онлайн] Доступно: <<https://mon.gov.ua/ua/news/mon-prezentuye-modelnu-dorozhnyu-kartu-prosuvannya-gendernoyi-rivnosti-v-sistemi-profesijnoyi-osviti>> (Дата звернення: 07.11.2025).
- Оніщенко, Н.М. та Пархоменко, Н.М., (ред.), 2007. *Гендерні паритети в умовах трансформації суспільства*. Київ: Юридична думка.
- Хоружа, Л., Братко, М., Котенко, О., Мельниченко, О. та Прошкін, В., 2018. *Компетенції викладачів вищої школи в добу змін: діагностика та аналітика*. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка. Доступно: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/25384/1/V.Pro-shkin_KVVSDZ_FITU.pdf> (Дата звернення: 18.10.2025).
- López-Martínez, M., Prudencio, J., Riquelme Perea та Manuel de Maya Matallana, 2022. 'Gender equality models in the European Union', *International Journal of Sociology and Social Policy*, 42(7/8), с. 605–623.
- World Economic Forum, 2021. *The Global Gender Gap Report 2021*. Geneva: World Economic Forum.
- World Economic Forum, 2023. *Global Gender Gap Report 2023*. [online] Available at: <https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2023.pdf> (Accessed 16.10.2025).
- World Economic Forum, 2024. *Gender Equality Strategy 2024-2029*. [online] Available at: <https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680ae569b#_Toc155173008> (Accessed 18.10.2025).

References

- Bakhmach, A.I., 2023. Napriamy transformatsii hendernykh vidnosyn v Ukraini u konteksti Yevrointehratsii' [Directions of transformation of gender relations in Ukraine in the context of European integration], *Perspektyvy. Sotsialno-politychnyi zhurnal*, 1, pp. 35–45. Available at: dspace.pdpu.edu.ua/jspui/handle/123456789/17762 (Accessed: 01 December 2025). (in Ukrainian).
- Dubova, H., 2021. Uprovadzhennia gendernoho pidkhodu v zakladakh vyshchoi osvity [Implementation of gender approach in higher education institutions], *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 36(1), pp. 278–281. doi: 10.24919/2308-4863/36-1-44. (in Ukrainian).
- Hrytsai, I.O., 2018. *Mekhanizm zabezpechennia pryntsyphu hendernoї rivnosti: teoriia ta praktyka: monohrafiia* [Mechanism for ensuring the principle of gender equality: theory and practice: monograph]. Kyiv: Khai-Tek Pres. (in Ukrainian).
- Kabinet Ministriv Ukrainy, 2021. Rozporiadzhennia «Pro skhvalennia Natsionalnoi stratehii iz stvorennia bezbariernoho prostoru v Ukraini na period do 2030 roku» vid 14 kvitnia 2021 r. № 366-r [Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine 'On approval of the National Strategy for creating barrier-free space in Ukraine for the period up to 2030' No. 366-r dated 14 April 2021]. *Verkhovna Rada Ukrainy* [online] Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text> (Accessed 10.11.2025). (in Ukrainian).
- Kabinet Ministriv Ukrainy, 2022a. Stratehiia vprovadzhennia hendernoї rivnosti u sferi osvity do 2030 roku ta operatsiinyi plan zakhodiv na 2022-2024 roky z yii realizatsii vid 20 hrudnia 2022 r. № 1163-r. [Strategy for implementation of gender equality in the field of education until 2030 and operational action plan for 2022-2024 for its implementation] *Verkhovna Rada Ukrainy* [online] Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2022-%D1%80#Text> (Accessed 01.10.2025). (in Ukrainian).
- Kabinet Ministriv Ukrainy, 2022b. Stratehiia rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini na 2022–2032 roky vid 27 lypnia 2022 r. № 871-r. [Strategy for the Development of Higher Education in Ukraine for 2022–2032] *Verkhovna Rada Ukrainy* [online] Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/871-2022-%D1%80#Text> (Accessed 15.10.2025). (in Ukrainian).
- Khoruza, L., Bratko, M., Kotenko, O., Melnychenko, O. and Proshkin, V., 2018. *Kompetentsii vykladachiv vyshchoi shkoly v dobu zmin: diahnozyka ta analityka* [Competencies of higher education teachers in the era of change: diagnostics and analytics]. Kyiv: Kyivskiy universytet imeni Borysa Hrinchenka. Available at: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/25384/1/V.Pro-shkin_KVVSDZ_FITU.pdf (Accessed: 18 October 2025). (in Ukrainian).
- Kravchenko, O. and Voitovska, A., 2022. Do pytannia pro hendernyi audyt zakladu vyshchoi osvity' [On the issue of gender audit of higher education institution], *Sotsialna robota ta sotsialna osvita*, 2(9). doi: 10.31499/2618-0715.2(9).2022.267349. (in Ukrainian).
- Kyzyma, I.I., 2016. *Henderni pidkhody v systemi pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity Ukrainy (kinets XX – pochatok XXI stolittia)* [Gender approaches in the system of postgraduate pedagogical education of Ukraine (late XX - early XXI century)]. PhD thesis. Lviv. (in Ukrainian).
- López-Martínez, M., Prudencio, J., Riquelme Perea and Manuel de Maya Matallana, 2022. Gender equality models in the European Union. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 42(7/8), pp. 605–623.

- Medina, T., 2023. Aktualni problemy hendernoho menezhmentu v zakladi vyshchoi osvity' [Current problems of gender management in higher education institutions], *Ekonomichni horyzonty*, 4(26), pp. 135–144. doi: 10.31499/2616-5236.4(26).2023.293236. (in Ukrainian).
- Ministerstvo obrony Ukrainy, 2021. Nakaz Ministra obrony Ukrainy «Pytannia Rady spriannia implementatsii reform Ministerstva obrony Ukrainy» vid 25.06.2021 № 17 [Order of the Minister of Defense of Ukraine 'Issues of the Council for Promotion of Implementation of Reforms of the Ministry of Defense of Ukraine' No. 17 dated 25.06.2021]. [online] Available at: <https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/mou_2021/MOU_177.PDF> (Accessed 08.12.2025). (in Ukrainian).
- Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy, 2021. Modelna dorozhnia karta prosvannia hendernoi rivnosti v systemi profesiinoi (profesiino-tekhnichnoi) osvity na rehionalnomu rivni [Model roadmap for promoting gender equality in the system of vocational (vocational-technical) education at the regional level]. [online] Available at: <<https://mon.gov.ua/ua/news/mon-prezentuye-modelnu-dorozhnyu-kartu-prosvannya-gendernoyi-rivnosti-v-sistemi-profesijnoyi-osviti>> (Accessed 07.11.2025). (in Ukrainian).
- Onishchenko, N.M. ta Parkhomenko, N.M., (red.), 2007. *Henderni parytety v umovakh transformatsii suspilstva* [Gender parities in the conditions of society transformation]. Kyiv: Yurydychna dumka. (in Ukrainian).
- World Economic Forum, 2021. *The Global Gender Gap Report 2021*. Geneva: World Economic Forum.
- World Economic Forum, 2023. *Global Gender Gap Report 2023*. [online] Available at: <https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2023.pdf> (Accessed 16.10.2025).
- World Economic Forum, 2024. *Gender Equality Strategy 2024-2029*. [online] Available at: <https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680ae569b#_Toc155173008> (Accessed 18.10.2025).
- Zakon Ukrainy Pro osvitu vid 5 veresnia 2017 roku № 2145-VIII [On Education. Law of Ukraine of September 5, 2017 No. 2145-VIII]. *Verkhovna Rada Ukrainy* [online] Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>> (Accessed 12.10.2025). (in Ukrainian).
- Zakon Ukrainy Pro vyshchu osvitu vid 1 lypnia 2014 roku № 1556-VII [On higher education. Law of Ukraine dated July 1, 2014 No. 1556-VII]. *Verkhovna Rada Ukrainy* [online] Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>> (Accessed 01.10.2025). (in Ukrainian).

Стаття надійшла до редакції 01.12.2025 р.

N. Salnikova,
K. Tryma

GENDER EQUALITY POLICY IN UKRAINIAN EDUCATION: BETWEEN LEGISLATIVE REGULATION AND PUBLIC PERCEPTION

The article presents a comprehensive analysis of the policy of implementing gender equality in the Ukrainian educational system within the context of European integration and internal transformations. The research focuses on analyzing the legislative and regulatory framework (Laws of Ukraine "On Education," "On Higher Education," "On Vocational Education," Development Strategies) that forms the institutional basis for gender

mainstreaming. The article examines the mechanisms and actors of this policy, as well as its integration into key reform areas: inclusive education, digitalization, decentralization, and alignment with the European Higher Education Area. Particular attention is paid to implementation challenges, including socio-cultural stereotypes, the consequences of martial law, varying levels of readiness across regions, and the need for awareness-raising among teaching staff and parents. Based on the analysis, the authors conclude that the integration of a gender component is an integral part of Ukraine's democratic modernization, and its success depends on the systematic interaction of state institutions, educational establishments, and civil society. The article offers a number of recommendations for the further effective development of this policy.

Keywords: *gender policy, Ukrainian educational system, gender mainstreaming, legislative framework, European integration, inclusive education, gender equality, educational reform.*